

Pågående rättsutveckling inom artskydd

Skogsstyrelsen står just inför ett antal utmaningar och förändringar inom myndighetens tillsynsverksamhet. Förändringar som föranleds av ett antal domar från mark- och miljödomstolar, Mark- och miljööverdomstolen samt av EU-domstolen.

Detta har gjort att myndighetens tidigare tolkningar och tillämpningar av regelverket måste omvärderas vilket i sin tur påverkar hur vi bland annat arbetar med artskyddsärenden.

Rättsutvecklingen fram till idag

Pågående rättsutveckling med domstolarnas tolkning startade i stort sett för två år sedan med flera överklaganden till mark- och miljödomstolarna. Det har sedan dess blivit tydligare vad Skogsstyrelsen är skyldig att bedöma i samband med samrådsärenden enligt 12 kap 6 § miljöbalken (1998:808).

EU-domstolens domar (C-473/19 och C-474/19) om artskydd fastslog att N- och n-arter i artskyddsförordningens bilaga 1 har ett strikt skydd på individnivå. Dessutom fastslogs att man på förhand inte kan prioritera mellan fågelarter utifrån artens bevarandestatus. I dessa delar var EU-domstolens avgörande tydligt och Skogsstyrelsen ändrade sin ärendehandläggning i de delarna. Efter EU-domstolens avgörande har de svenska mark- och miljödomstolarna i några ärenden tolkat den svenska artskyddsförordningen med utgångspunkt i avgörandet. De svenska domstolarna utgår i sin tur ifrån en strikt tolkning av artskyddsförordningen. Artskyddsförordningens 4 § gör ingen åtskillnad på fåglar och N- och n-arter i artskyddsförordningens bilaga 1 som är skyddade i samma bestämmelse, vilket innebär ett strikt skydd även för alla fåglar samt för fåglars fortplantningsområden och viloplats. Rättsutvecklingen för de nationellt fridlysta arterna i 6, 8 och 9 §§ artskyddsförordningen (arter upptagna i bilaga 2 i artskyddsförordningen) är fortfarande motstridig efter EU-domstolens avgörande och därför är det i nuläget inte aktuellt att förändra hur vi hanterar dessa arter i vår tillsyn.

Förändringar i Skogsstyrelsen handläggning

Skogsstyrelsen handlägger numera artskyddsärenden med fridlysta arter enligt 12 kapitlet 6 § miljöbalken. Eftersom samtliga avverkningsanmälningar ska ses som en anmälan för samråd enligt förordningen om anmälan för samråd (1998:904) är Skogsstyrelsen skyldig att bedöma om det finns risk för skada på fridlysta arter även i samband med avverkningsärenden.

Rättsutvecklingen har medfört att bedömning av gynnsam bevarandestatus för fridlysta arter (GYBS) har blivit mindre betydelsefull till förmån för bedömning av negativ påverkan på kontinuerlig ekologisk funktion (KEF) av viloplats och fortplantningsområden. Det innebär att Skogsstyrelsens handläggning har förändrats på så sätt att den i vissa fall blir mer omfattande

än tidigare eftersom det måste klargöras om KEF försämras för någon av de arter som är skyddade enligt artskyddsförordningen. Om så är fallet och det saknas tillräckliga anpassningar träder artskyddsförordningens förbud in.

Domstolarnas tolkning av artskyddsförordningen samt vem som har utredningsansvaret enligt 2 kap. miljöbalken efter EU-domstolens avgörande har varit tydlig med att verksamhetsutövaren har skyldighet att utreda om en fridlyst art riskerar att påverkas negativt av den planerade åtgärden. Att det är fråga om strikta förbud ställer höga krav på kvalitetsmässigt bra kunskapsunderlag. Det innebär att Skogsstyrelsen kan komma att begära in kompletterande underlag om det brister eller saknas i den initiala anmälan.

Förändringar för skogsbruket

Den skogsägare som bedriver en verksamhet eller planerar att utföra en skogsbruksåtgärd måste skaffa sig den kunskap som behövs och anpassa åtgärden så att den inte medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Skogsägaren måste också med sådan kunskap och anpassning visa att en åtgärd är möjlig att genomföra utan att skada eller olägenhet uppstår. Det innebär att man behöver ha god kunskap om sin fastighet och vilka miljövärden som finns. Och att man funderar på om den planerade åtgärden kan komma att påverka miljön, inklusive fridlysta arter på ett negativt sätt.

Med en väl planerad och beskriven åtgärd innan anmälan lämnas in till Skogsstyrelsen har man kommit långt. Det skapar kunskap för markägaren och bäddar också för en snabbare handläggning av ett ärende.